



tekst en beeld rob arbeider (van ipc groene ruimte)

Hoe maak je biodiversiteit meetbaar?

Biodiversiteit gaat over de verscheidenheid aan leven in een bepaald gebied: alle planten en diersoorten en alle micro-organismen en ecosystemen die in een gebied voorkomen.

Bij biodiversiteit gaat het om soortenrijkdom: er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gewenste en ongewenste soorten, of zeldzame en veelvoorkomende soorten. Alle soorten samen vormen een al dan niet biodivers gebied.

De biodiversiteit wordt vaak gebruikt als een indicator voor de gezondheid van een ecosysteem. Het meten van biodiversiteit in relatie tot historische gegevens of vergelijkbare gebieden geeft een goede indicatie van deze gezondheid.

De Wet natuurbescherming is een wettelijk kader waarbinnen het behoud van biologi-

sche diversiteit en een duurzaam gebruik van de bestanddelen wordt geregeld. Deze wet en al enkele decennia ervaring met ecologisch groenbeheer heeft natuurminnend Nederland veel geleerd. We zijn volledig bekend met termen als “Europees beschermd” en “nationaal beschermd”, zeldzame soorten, doelsoorten, enzovoort en we proberen, uiteraard met alle goede bedoelingen, zoveel



mogelijk inspanning te leveren om deze soorten te behouden.

Toch ontstaan er wat vraagtekens bij het huidig groenbeheer als we de “biodiversiteitsbril” opzetten. Het beste is dit uit te leggen aan de hand van een tweetal voorbeelden:

- Van kinds af aan heeft iedereen in de praktijk geleerd dat je niet met brandnetels in aanraking moet komen. Veel mensen hebben daarom een hekel aan brandnetels en we maaien ze dan ook volop weg, vaak ook omdat we andere soorten daarvoor terug willen hebben. Maar daarmee maaien we tegelijk een waardplant weg die van groot belang is voor de meest voorkomende dagvlinders die in tuinen voorkomen. De brandnetel is van groot belang voor de biodiversiteit. Is het dan nog wel zo’n goed idee om de brandnetel overal zo actief te verwijderen?
- De vuilboom (sporkehout) staat in hoog aanzien bij imkers. Logisch, de soort bloeit namelijk het gehele groeiseizoen. Het is de enige struik in Nederland met deze eigenschap. De vraag is: hoe komt het dat de vuilboom relatief weinig geplant wordt en waarom kom je deze soort zo weinig tegen in bosplantsoenbeplantingen?

Zo zijn er meer zaken die vraagtekens oproepen wanneer we aan het werk gaan met biodiversiteit. Waarom gaan we voornamelijk uit van beheer gericht op het bevoorraden van specifieke soorten en richten we ons beheer niet op het creëren van zo een groot mogelijke soortenrijkdom? Het vergroten van de soortenrijkdom is immers de basis van toename in biodiversiteit.

Belangrijk

Soorten houden elkaar in evenwicht. De natuur selecteert zelf uit welke soorten overleven. Door op een object zo veel mogelijk soorten te laten gedijen, bereik je dat het systeem zichzelf onderhoudt en in evenwicht houdt. En dat betekent weer: minder last van ziekten en plagen, zoals bijvoorbeeld muggen-, wespen- en muizenplagen enzovoort.

Planten zijn de basis van de voedselketen. Het betekent dat ze, onder invloed van zonlicht, meer produceren dan ze zelf nodig hebben om te groeien. In Nederland komen ongeveer 1400 zaadplanten voor. Grote hoeveelheden organismen maken gebruik van deze planten door ze op te eten, er eitjes op te leggen of gebruik te maken van de stuifmeel- en nectarproductie.



Naast planten spelen insecten een cruciale rol bij het in stand houden van soortenrijkdom. Alleen al in Nederland komen er grofweg 18.000 insectensoorten voor. Het is in het belang van de biodiversiteit dat de levensvoorwaarden voor deze groep optimaal zijn, zodat alle andere soorten daar weer van kunnen profiteren (vogels, amfibieën, zoogdieren en reptielen, maar ook planten).

Meetlat biodiversiteit in de praktijk

Dat biodiversiteit in en buiten de stad bevorderd moet worden, daarvan zijn velen inmiddels overtuigd. Maar hoe stel je nu objectief vast hoe het met de biodiversiteit in een bepaald gebied gesteld is? Kun je biodiversiteit daadwerkelijk meetbaar maken?

Om dat te realiseren heeft IPC Groene Ruimte al zijn ervaring op het gebied van ecologisch (natuurlijk) groenbeheer, bosbeheer en natuurbeheer gebundeld en een concrete meetlat ontwikkeld om de biodiversiteit van een object te meten.

De meetlat kijkt niet naar de menselijke, maar de natuurlijke maat. Uitgangspunt zijn vier indicatoren, die betrekking hebben op de natuurlijke processen. Ze geven geen beoordeling van goed of fout. Iets is er of het is er niet!

Punten

In de meetlat worden punten toegekend aan vier indicatoren: Bosgemeenschap en structuurvariatie, Gradiënten en watergebonden indicatoren, Planten (kruiden, bomen, struiken) en Schuilplekken en verplaatsingsmogelijkheden. Om het objectief te houden zijn de indicatoren gericht op zaken die direct zichtbaar zijn op het object en die mede de basis vormen voor de biodiversiteit. Bij elke indicator worden concrete vragen gesteld. Bijvoorbeeld: staan er voorjaarsbloeiërs, ligt er blad op de grond, is er oppervlaktewater? Elk mogelijk antwoord krijgt vervolgens een aantal punten toegekend. Bij elke indicator wordt vervolgens het aantal punten vastgesteld, dat wordt afgezet tegen het maximaal aantal te behalen punten. Alle punten van de indicatoren bij elkaar opgeteld resulteert in een getal dat de biodiversiteit van een bepaald terrein uitdrukt, ook weer afgezet tegen het maximaal aantal te behalen punten. Per indicator kun je vervolgens bepalen met welke concrete ontwerp-, beheer- en onderhoudsmaatregelen je de biodiversiteit van het object zou kunnen verhogen.

Wat kun je zoal doen met deze meetlat?

- Vergaren van objectieve gegevens over de soortenrijkdom;
- Verkrijgen van een nulmeting;
- Inzicht in de invloed van het ontwerp en het beheer op de soortenrijkdom;
- Handvatten om beleid, beheer en onderhoud bij te sturen ten gunste van de soortenrijkdom;
- Verkrijgen van objectieve informatie ten behoeve van communicatie richting gebruikers (burgers) en andere belanghebbenden;
- Input voor beleidswijzigingen gericht op het bevorderen van de soortenrijkdom.

‘Is het dan nog wel zo’n goed idee om de brandnetel overal zo actief te verwijderen?’

Doelgroep

De meetlat is interessant voor iedereen (overheden, corporaties, ngo’s, zorginstellingen, natuurorganisaties, bedrijven, onderwijsinstellingen et cetera) die zich actief bezighoudt met de buitenruimte en een tool zoekt om de biodiversiteit van een waarde te voorzien. Deze nulmeting en de kennis vanuit het werken met de meetlat geeft inzicht in het object/de locatie en dient als basis om verbeteringen, die leiden tot een hogere biodiversiteit, in gang te zetten.

IPC Groene Ruimte is het opleidings- en praktijkcentrum voor een duurzame buitenruimte, waarin het het aanspreekpunt is voor het verzamelen, ontwikkelen en verspreiden van kennis en data voor een duurzame, toekomstbestendige en gezonde leefomgeving. Dat doet het door het ontwikkelen van medewerkers en organisaties van kennis naar kunde. www.ipcgroen.nl

